

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA QUẢN LÝ VĂN HÓA- NGHỆ THUẬT

***

BẢO TỒN VÀ PHÁT TRIỂN LÀNG NGHỀ TRUYỀN THỐNG
TRE TRÚC XUÂN LAI XÃ XUÂN LAI, HUYỆN GIA BÌNH,
TỈNH BẮC NINH

KHOÁ LUẬN TỐT NGHIỆP CỬ NHÂN VĂN HOÁ
NGÀNH QUẢN LÝ VĂN HOÁ

Giáo viên hướng dẫn: **Th.S Phạm Bích Huyền**

Sinh viên thực hiện : **Nguyễn Phương Thảo**

Lớp: **Quản lý Văn hoá 8C**

Khoá học: **2007-2011**

HÀ NỘI – 2011

MỤC LỤC

Trang

A. PHẦN MỞ ĐẦU.....	1
1. Lý do chọn đề tài.....	1
2. Đối tượng nghiên cứu, khách thể, phạm vi nghiên cứu.....	3
2.1 Đối tượng nghiên cứu.....	3
2.2 Khách thể nghiên cứu.....	3
2.3 Phạm vi nghiên cứu.....	3
3. Phương pháp nghiên cứu.....	3
4. Mục đích nghiên cứu.....	4
5. Nhiệm vụ nghiên cứu.....	4
6. Đóng góp của đề tài.....	4
7. Cấu trúc khoá luận.....	5
B. NỘI DUNG CHÍNH.....	6
CHƯƠNG 1, GIỚI THIỆU CHUNG VỀ BẢO TỒN, PHÁT TRIỂN LÀNG NGHỀ VÀ LÀNG NGHỀ TRUYỀN THỐNG TRE TRÚC XUÂN LAI.....	6
1.1.Đôi nét về làng và làng nghề truyền thống Việt Nam.....	6
1.1.1 Khái niệm về làng và làng nghề truyền thống.....	6
1.1.1.1 Khái niệm về làng.....	6
1.1.1.2 Quan niệm về làng nghề và làng nghề truyền thống.....	7
1.1.2 Đặc điểm của làng nghề truyền thống.....	11
1.1.3 Các nhân tố tác động đến sự phát triển của làng nghề.....	18
1.1.4 Vai trò của làng nghề trong việc phát triển kinh tế- văn hoá-xã hội.....	20
1.1.4.1 Làng nghề truyền thống tạo ra khối lượng hàng hoá đa dạng, phong phú.....	20
1.1.4.2 Phát triển làng nghề truyền thống tạo việc làm, đẩy mạnh phân công lao động.....	21
1.1.4.3 Phát triển làng nghề truyền thống góp phần gia tăng thu nhập	22
1.1.4.4 Phát triển làng nghề truyền thống góp phần giữ gìn bản sắc văn hoá dân tộc.....	22
1.2 Cơ sở pháp lý và khoa học của việc bảo tồn và phát triển làng nghề.....	23

1.2.1 Các quan niệm về bảo tồn và phát huy.....	23
1.2.2 Bảo tồn trên cơ sở khoa học.....	25
1.2.3 Chính sách và pháp luật Nhà nước.....	26
1.3 Vai trò của công tác bảo tồn và phát huy.....	30
1.3.1 Bảo tồn và phát triển làng nghề là nền tảng phát huy giá trị văn hoá dân tộc và làm tăng trưởng kinh tế nông thôn Việt Nam	30
1.3.2 Vai trò của công tác bảo tồn và phát huy làng nghề Tre Trúc Xuân Lai..	32
1.4 Khái quát về làng nghề truyền thống Tre trúc Xuân Lai.....	34
1.4.1 Khái quát về đặc điểm địa lý, kinh tế- văn hoá xã Xuân Lai và Văn hoá Kinh Bắc.....	34
1.4.1.1 Giới thiệu về xã Xuân Lai, huyện Gia Bình.....	34
1.4.1.2 Văn hoá Kinh Bắc.....	35
1.4.2 Lịch sử hình thành và phát triển của làng nghề truyền thống tre trúc Xuân Lai.....	38
CHƯƠNG 2, THỰC TRẠNG BẢO TỒN VÀ PHÁT TRIỂN LÀNG NGHỀ TRUYỀN THỐNG TRE TRÚC XUÂN LAI.....	41
2.1 Hiện trạng công tác bảo tồn và phát triển của làng nghề truyền thống tre trúc Xuân Lai.....	41
2.1.1 Tác động của quá trình công nghiệp hoá hiện đại hoá đến làng nghề truyền thống tre trúc Xuân Lai	41
2.1.2 Nguyên liệu.....	43
2.1.3 Cơ cấu tổ chức.....	44
2.1.4 Nguồn lực.....	46
2.1.4.1 Vốn hoạt động.....	46
2.1.4.2 Nhân lực.....	47
2.1.4.3 Trang thiết bị và công cụ sản xuất.....	49
2.1.5 Quy trình sản xuất.....	50
2.1.6 Thẻ loại, nhãn hàng và mẫu trang trí.....	53
2.1.7 Nghề tre trúc trong đời sống vật chất và tinh thần người dân.....	55
2.2 Thị trường.....	57
2.3 Nghệ nhân.....	58
2.4 Đánh giá kết quả thực hiện công tác bảo tồn và phát triển.....	62
2.4.1 Thành tựu.....	62

2.4.2 Những mặt còn tồn tại.....	70
2.4.3 Nguyên nhân.....	72
CHƯƠNG 3, MỘT SỐ GIẢI PHÁP NHẪM BẢO TỒN VÀ PHÁT TRIỂN LÀNG NGHỀ TRUYỀN THỐNG TRE TRÚC XUÂN LAI.....	76
3.1 Về phía Nhà nước.....	76
3.1.1 Nhà nước xây dựng hệ thống chính sách pháp luật và hoàn thiện chính sách tạo vốn và khuyến khích đầu tư.....	77
3.1.2 Chính sách về các nguồn lực làm nghề.....	81
3.1.3 Về chính sách thuế.....	83
3.1.4 Tăng cường công tác quản lý của Nhà nước với làng nghề.....	83
3.1.5 Bảo vệ môi trường sinh thái và chống ô nhiễm môi trường ở làng nghề.....	84
3.2 Đối với địa phương.....	85
3.2.1 Huy động nhiều nguồn vốn đầu tư phát triển sản xuất và sáng tạo	88
3.2.2 Nâng cao chất lượng nguồn nhân lực và công tác truyền dạy nghề.....	89
3.2.3 Tăng cường cơ sở vật chất và trang thiết bị.....	90
3.2.4 Đổi mới mẫu mã sản phẩm.....	91
3.2.5 Xây dựng thương hiệu “Tre Trúc Xuân Lai”.....	92
3.2.6 Thành lập và phát huy vai trò hiệp hội nghề thủ công truyền thống, Hiệp hội tre trúc truyền thống ở TƯ và ở địa phương.....	93
3.2.7 Phát triển du lịch làng nghề.....	94
3.3 Đối với các hộ làm nghề.....	96
C. KẾT LUẬN.....	99
D, TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	101

A. MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài:

Trong quá trình công nghiệp hoá, hiện đại hoá cùng với bối cảnh của thị trường, Việt Nam có rất nhiều cơ hội nhưng cũng không ít những thách thức lớn phải đối mặt. Nhiều ngành nghề truyền thống bị coi là mai một. Trong văn kiện Đại hội X đã khẳng định nhiệm vụ giai đoạn này là: “Tiếp tục đẩy mạnh quá trình công nghiệp hoá- Hiện đại hoá đất nước, chú trọng đến kinh tế nông thôn, đặc biệt là các ngành nghề và làng nghề truyền thống”. Đại hội nhấn mạnh: “Mở mang các làng nghề, phát triển các điểm công nghiệp, tiểu thủ công nghiệp, sản xuất các hàng thủ công mỹ nghệ, đưa công nghiệp sơ chế và chế biến về nông thôn và vùng nguyên liệu, phát triển dịch vụ cung ứng vật tư kỹ thuật, trao đổi nông sản hàng hoá ở nông thôn... tăng nhanh việc làm cho khu vực phi nông nghiệp”. Vì vậy mà công nghiệp hoá nông thôn đang là quá trình tất yếu và nhận được nhiều sự quan tâm của Đảng và Nhà nước.

Lịch sử hình thành và phát triển của nông thôn Việt Nam gắn liền với các thôn làng và các ngành nghề, ngành nghề truyền thống cùng với các sản phẩm của nó đã tạo nên sắc thái riêng của nền kinh tế và văn hoá mỗi dân tộc. Do những quy định về kinh tế, văn hoá, xã hội, tâm lý, tập quán và những điều kiện tự nhiên thuận lợi, ở Việt Nam đã tồn tại hàng trăm làng nghề truyền thống với bề dày lịch sử.

Trước kia, khi cuộc sống của con người chưa phát triển thì những sản phẩm của làng nghề truyền thống này trực tiếp phục vụ nhu cầu sử dụng hàng ngày của họ. Khi cuộc sống con người được nâng cao, những sản phẩm này sản xuất ra không chỉ đơn thuần là để dùng nữa mà còn đáp ứng nhu cầu tinh thần của con người, nhu cầu trang trí và làm đẹp cho cuộc sống. Trong suốt thời kỳ chiến tranh và thời kỳ bao cấp, các làng nghề truyền thống ít được chú ý và phát triển. Nhiều làng nghề dần bị mai một và chỉ còn sản xuất thuần nông hoặc chuyển sang ngành

nghe mới. Hiện nay, để bắt nhịp với quá trình đổi mới kinh tế, một số làng nghề truyền thống đang được phục hồi và mở rộng, nhưng cũng có những làng nghề chưa thích ứng, hoạt động kém hiệu quả, có nguy cơ dần mất đi, nhiều làng nghề phát triển mạnh nhưng lại tiềm ẩn trong nó sự thiếu ổn định. Vậy nên hệ thống các làng nghề vẫn chưa thực sự phát huy được vai trò vốn có của nó trong lịch sử.

Công nghiệp hoá nông thôn có vai trò đặc biệt quan trọng trong quá trình công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước. Phát triển làng nghề là một nội dung của công nghiệp hoá nông thôn.

Tỉnh Bắc Ninh có nhiều ngành nghề và làng nghề truyền thống. Sự phát triển của làng nghề ở Bắc Ninh đã đóng góp tích cực đối với phát triển kinh tế - xã hội của tỉnh: nâng cao vị thế và vai trò của tỉnh so với các vùng khác, giải quyết công ăn việc làm và tăng thu nhập cho người nông dân trong tỉnh.

Trong quá trình hình thành và phát triển của mỗi làng nghề luôn tồn tại bản chất đặc trưng văn hoá, tâm linh của mỗi cộng đồng người. Tính triết lí, tư duy sáng tạo trong các sản phẩm thể hiện âm hưởng cuộc sống của ý thức hệ từng cộng đồng người cụ thể. Cộng đồng đời sống tự nhiên luôn là mạch nguồn định hình tư duy sáng tạo của người dân trong quá trình sống, lao động bởi lẽ “con người có sức mạnh tư duy, sáng tạo trên mọi lĩnh vực cuộc sống của con người và mọi hoạt động của con người”. Tre và các vật dụng từ tre trúc cũng thể hiện vào đó đời sống, văn hoá làng, văn hoá dân tộc tuy mộc mạc giản dị nhưng lại thanh cao và từ sự hình thành môi trường công việc, chức năng của sản phẩm và tính phục vụ của nó đã tạo nên một giá trị thẩm mỹ, phản ánh của tư duy nông nghiệp, nông thôn Việt Nam.

Tre trúc Xuân Lai ở Gia Bình Bắc Ninh là địa điểm làng nghề truyền thống được nhiều người biết đến và dễ tìm hiểu. Các sản phẩm từ tre là 1 sáng tạo nghệ thuật dân gian được tích lũy từ đời này đến đời khác, mang những tố chất nồng hậu, chân chất nếp sống quê nhà của người Việt Nam ở Bắc Bộ.

Những giá trị biểu trưng từ nghệ thuật dân gian là một tài sản vô cùng to lớn đáng trân trọng và cần phải thiết lập nên một chương trình nghiên cứu nghiêm túc,

nhằm lãnh hội những giá trị nghệ thuật. Có nhiều điểm lợi ích khi chúng ta trở về nghiên cứu di sản vốn cổ của cha ông làm nền tảng cho giáo dục thẩm mỹ, một là cung cấp nhiều vốn kiến thức cho sinh viên, qua đó giáo dục nên ý thức tự tôn dân tộc, tự hào những giá trị to lớn mà mỗi thế hệ trẻ phải biết phát huy và sáng tạo nên, nhằm nuôi dưỡng những giá trị nghệ thuật đó sống mãi với thời gian

Nghiên cứu về làng nghề liên quan trực tiếp đến ngành học Quản lý văn hoá. Là một sinh viên năm thứ 4 luôn xác định việc tìm hiểu và nghiên cứu quá trình phát triển của làng nghề truyền thống được coi là nội dung cơ bản của quá trình công nghiệp hoá- hiện đại hoá nông thôn trong thời đại hiện nay. Chính vì vậy tôi chọn đề tài nghiên cứu là “Bảo tồn và phát triển làng nghề truyền thống tre trúc Xuân Lai” ở xã Xuân Lai, huyện Gia Bình, tỉnh Bắc Ninh làm luận văn tốt nghiệp của mình.

2. Đối tượng nghiên cứu, khách thể, phạm vi nghiên cứu

2.1 Đối tượng nghiên cứu:

Nghiên cứu về nghề và làng nghề truyền thống tre trúc Xuân Lai

2.2 Khách thể nghiên cứu :

Xã Xuân Lai, Huyện Gia Bình, tỉnh Bắc Ninh

2.3 Phạm vi nghiên cứu:

Địa bàn khảo sát ở Xã Xuân Lai, huyện Gia Bình, tỉnh Bắc Ninh

3. Phương pháp nghiên cứu :

Trong báo cáo này đã sử dụng phương pháp sau để đạt được những thông tin cần thiết để phục vụ cho nghiên cứu:

- Phương pháp quan sát
- Phương pháp điền dã và phỏng vấn

- Phương pháp thu thập thông tin, thống kê số liệu
- Nghiên cứu tài liệu về làng nghề truyền thống

4. Mục đích nghiên cứu

Đề tài nghiên cứu về lịch sử hình thành và phát triển của làng nghề tre trúc Xuân Lai, trong đó tập trung nghiên cứu về thực trạng công tác bảo tồn và phát triển của làng nghề hiện nay, đánh giá những mặt tích cực và hạn chế trong sự phát triển của làng nghề trong những năm gần đây, đồng thời đưa ra những giải pháp thiết thực để bảo tồn và phát triển làng nghề tre trúc Xuân Lai để các sản phẩm của làng nghề đi sâu hơn vào tiềm thức của mỗi người dân.

5. Nhiệm vụ nghiên cứu:

- Tìm hiểu về lịch sử hình thành làng nghề Xuân Lai
- Tìm hiểu về hiện trạng phát triển của làng nghề tre trúc Xuân Lai
- Công tác bảo tồn và phát triển làng nghề
- Những giải pháp phù hợp để góp phần phát triển tre trúc Xuân Lai

6. Đóng góp của đề tài

- Khoá luận là công trình nghiên cứu đầu tiên có hệ thống về làng nghề tre trúc Xuân Lai từ sự hình thành, phát triển đến các đặc trưng văn hoá của làng dưới sự tác động của các ngành nghề khác. Chỉ ra vị thế của làng trong các làng nghề ở Việt Nam.

- Từ sự khảo sát thực tế làng nghề tre dân dụng hiện nay khoá luận đưa ra các luận cứ khoa học để chính quyền xã Xuân Lai tham khảo trong việc đề ra các giải pháp bảo tồn và phát triển nghề tre vào việc phát triển kinh tế xã hội của địa phương.

7. Cấu trúc khoá luận

Ngoài phần mở đầu, kết luận, danh mục tài liệu tham khảo và phần phụ lục, khoá luận được chia làm 03 chương chính sau:

Chương 1. Giới thiệu chung về bảo tồn, phát triển làng nghề và làng nghề truyền thống tre trúc Xuân Lai

Chương 2. Thực trạng bảo tồn và phát triển làng nghề truyền thống tre trúc Xuân Lai

Chương 3. Một số giải pháp nhằm bảo tồn và phát triển làng nghề truyền thống tre trúc Xuân Lai

D, TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Ban tư tưởng văn hoá TƯ, “ *Một số văn kiện của Đảng về công tác tư tưởng văn hoá*”, Tập 1, NXB Chính trị quốc gia Hà Nội 2000
2. Báo *Thế giới Phụ nữ* trang 4-5 số 26/02 ra ngày 29/07/2003
3. Báo *Hà Nội mới*-2003
4. Báo *Văn nghệ* trang 28-30 năm 2003
5. Báo *Văn Nghệ* số ra ngày 05/04/2006
6. Nguyễn Thịnh “ *Mối quan hệ giữa bảo tồn di sản văn hoá dân tộc và phát triển bền vững trong nền kinh tế thị trường*” - Thông báo khoa học T6/2001 Đại học Văn hoá Hà Nội
7. G.S Trần Quốc Vượng, “*Cơ sở văn hoá Việt Nam*”- NXB Đại học Quốc gia HN(1997)
8. T.S Lê Văn Hương trong Luận án tiến sĩ “*Phát triển làng nghề truyền thống ở Bắc Ninh theo hướng công nghiệp hoá Nông thôn*”-2010
9. Tạ Long “ *Sự phát triển của làng nghề La Phù*”- Nhà xuất bản khoa học xã hội năm 2006
10. Th.S Phạm Bích Huyền, Đặng Hoài Thu, giáo trình “*Các ngành công nghiệp văn hoá*”- NXB Đại học Quốc gia
11. T.S Mai Thế Hân, “*Phát triển làng nghề truyền thống trong quá trình công nghiệp hoá, hiện đại hoá*”- NXB Chính trị quốc gia Hà Nội năm 2003
12. Trần Minh Xá, “*Làng nghề truyền thống trong quá trình công nghiệp hoá ,hiện đại hoá*”, xuất bản 2005
13. Tạp chí Ban tuyên giáo “*Phát triển vững bền làng nghề truyền thống*”

14. “Luật Di sản Văn hoá Việt Nam”- *Quốc hội nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam khóa X, kỳ họp thứ 9 thông qua ngày 29 tháng 6 năm 2001.*

15. Vũ Văn Nhật, “*Marketing văn hoá- một công cụ góp phần Quản lý Văn hoá trong nền kinh tế thị trường*” ” - Thông báo khoa học T4/1999 Đại học Văn hoá Hà Nội

16. *Báo cáo tổng kết hoạt động của Hội đồng nhân dân xã Xuân Lai khoá XVII nhiệm kỳ 2004-2011- ngày 05/03/2011*

17. *Báo cáo kết quả thực hiện nhiệm vụ phát triển kinh tế, xã hội, an ninh quốc phòng năm 2010. Phương hướng thực hiện nhiệm vụ năm 2011- Ủy ban nhân dân xã Xuân Lai- 30/12/2011*

18. Công văn số 670/BNN- TCBC ngày 26/03/2003 của Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn về việc hướng dẫn tạo đào tạo phát triển ngành nghề thủ công, Hệ thống văn bản quy phạm pháp luật www.vietlau.gov.vn

19. “*Làng nghề truyền thống hấp dẫn khách du lịch*” 2005 website Bộ Tài chính www.mof.gov.vn

20. Website: xuanlai.com.vn

Bacninhgov.com.vn

Bamboo.com.vn